

7., ЖИВОТНИЦЕ.

*Серафима Шолаіе Іером. светоблаговістителског М.
Житомлинца и Ефимера Мостарскога.*

Кад се човіок удубљено загледа у царства ваздушна и бездушна, увидиће, да је божествена премудрост још у почетку ушла свачему своју природу, како душевној а бесловесној животињи, тако и бездушном растіењу, од којих мало или ни мало не може се паћи, да преступако своју іестествене законе. Од њи свако наносе држи се пута своје природе. Погледајо ли на животињу и тице, од највећег слона па до најмање живишце, од високопарног орла, па до најмањег царића, и грмуше; тако исто на бездушно растіење од највећег дуба па до најмање травнице: видио како се прии плоде и по својој од Бога даној им природи пенунавају природне дужности; свако по-

ипсо скарбино васпитава и његује свој пород, то својо да се уипоже и да их је више, па да свако наком себе остави своје потоштво. Тако исто бива и са бездушним стварима, и оне расту у висипу; у своје уречено време изгоне пупке, пуштају лишће, цвјетово и плод. Оно се сво обрћањем свјета миче, да свака ствар остави наком себе своје непагубљено име.

Према олово горе наведеноме, разумни људи, кои су саздани по образу божињему, они сви без изипико, неки више, а неки мање преступају границе своје природе, злоупотребљавајући даровану им слободну пољу. То се види још на првом човјеку Адаму. Дакле кад је човјек саздан по образу божињем, одарен је словесном душом, за то ваљало би да увјек иде правим путем, па да чини вазда добро, а да се клоии од зла; али људи на жалост већом страном нерасудно поволо се на сваку злоћу; и ту одна прелазе се границе јестественотога закона. За то праведно циошња да они људи, кои се држе правога пута, а удаљују се од свако злоће, оставише наком себе нековјчшто име. За овакопе казано је прелудри Соломон. Прич. гл. 22. *«Лучше имя доброе, немее богатство много».*

Према оваквям може се близу успоредити и наш пок. Јерон Серафим у крштењу Стефан Шолаја кои се је 22. Декем. 1800 год. родио у селу Паћенима у Далмацији, било му је оцу име Јован, матер умрјие му док се је родио, пошто је остао иза мајке, васпитавала га је њогова покоина баба, и кад је малко одрстао, дови су га у службу Србину Јаки Мповићу у Дрини, кои га је гледао као своје ћетене. До неко доба одведу га у Манасти. Круну, же је по ондашњем начину научно читати славенски, црковно појаше и писати. После Јерон Макарије Вукадиновић, узме га са собом за ђаки на парохију Опузенску у Херетву. Стефан је уишо мјено писати ербски и талијански, што је био научно од негога његова духовника Макарија: коле је водно парохијалне матрикуле. Стефан се је био залу-

био у калуђерски чин; али како тада није било епископа правосл. у Далмацији, чујући за М. Жигочинића, славу забунбину чувеног Милорадовића, дође у ипњестир и калуђери га драговољно приме. У то време Јосиф Митрополит Херцеговачки, дошавши из Мостара у Манастир рукоположи га Јерођаконом 6. Јунија год. 1826, а исте године 15. Августа за свештеника. Истоло се владика О. Серафим врло допане, па га одреди год. 1828 у Мостар за еџимера гдио је био чредин свештеник без промиене 26. година.

Ја сам се био родно у Требинију, у селу Заграднију 13. Дека. 1810 год. те је и мене исти Јосиф владика у Мостарској цркви зађаконош 25. Дека. 1829 год. а 1. Јан. 1830 год. рукоположио за свитеноноша за М. Завалу у Попону, у коме сам служио за себице 5. година и 4. месеца. Иза тога исти Јосиф владика при поласку своје у Цариград, свршетком Априла 1835 год. прелиести ме из Завале у Мостарску цркву за еџимера, у друштво нашег доброг Серафиму Шолаја, кои ме с радости прији. Од 1. Маја 1835 год. до 2. Октоб. 1853 год. живили смо заједно у духовноме братству, много боље већ каква два рођена брата на свијету. Зато сам најбољи свидок о његовила красним врлинама.

Бијаше учтив и врло паметан; ціеломудрено је проводио свој живот, како што се приличио његову чину. Све што би говорио, најпрвије би се сјепедио па би онда осолоно и скувано голорнио; никад нико није могао чути из његовније уста гинле ричи, зато га је свак поштовао и љубио, не само хришћани одобави обрета, но и Турци. Умек је био побожан и богомољак: стојећи, сједећи, одећи и на коњу јашући назда се скрјано у себи Богу молио, и у устима му је било: Божо! лилоств буди мени грешному.

Прем да није имао најбоље грло, онет, кад неби служио божеству, све би се отињао и утицао, да шјева у цркви по грчком начину, као што су одприне

и у Далмацији по црквама певали, што је од старина у Далмацији заведено било. И у својој ћелији често пута узео би грчку Псалтирју (музикалну књигу).

Видише узраста средњег: коса и брада црне, подугачке, густе и умерено широке, у образу црипараст и црније очију; у врату мало погрбљен, те су му многи говорили, да ће узрјети од капље, малко хравав по образу, што су га још у ђетинству било оспице на шорале. Имао је на себи пазда шесту одећу. Имао је у пекнијем разговорила неко прирекање, па кад би се што на кога ердиуо, рекнуо би му: „Добар чоче, право, право,; Ево томо пријера: Једног наљезо кроз Мо-стар од некуда јодан Срјемац богословац, кои је дошло код нас, био е нама неколико дана, и слушао како ми читашо и певашо јутрењу и вечерњу, то једном каже О. Серафиму: овај твој садруг Јаникије, чита и пева е ударенијаша, као што сам слушао Грка, да тако читају и поју у Срјему; а ти читаш без ударенија, као што и ми сви Србљи тако чинимо, осми само што и ти певаш по грчкијем гласовијаша. Одговори му О. Серафим: Добар чоче, право, право, мој друг Јаникије, он ти је прави пријати Грк, и тако ти је сво е грцијаша, свијаша све говори, чита и пише, и што једнапут чује и види, одна ти прији и научи; а ја колико се трудим и учим, па пемогу никако ни ударенија да научим. Тада му реко богословац: Е, мој отче Серафиме, све је то ласно, а ја је велика штета, што ви обоица ниште учим богословско науке, па сте у том једне простачио, кои незачто ни што је анђел, ни што ђаво: ни св. Троица и т. д. Одговори О. Серафим: Добар чоче право, право, да ти кажем: ви сте покн млади људи од богословаца, прави надмењаци, кои док свршите понешто жље науке, мислите, да сте све власичко књиге прождрили, и да оне саме из нас говоре, а неидете, да незналице поставите и приучите, па да побожне људе ружите, и чест ни обарате, и е тпием сами себе чините простацијаша, право, право, нећу ти ни зато

остати дужан, ако иђело и у појату негриземо с кољна славу; то оћу да кажем, ако ми нијеко биши сретни, да научимо богословње, а оно се од жалоба ђетинства свикн дан упржљавамо у богослужењу и прочитавамо душепелезно црковне књиге, и питајући један другога, све непознани знањегга: и тако се за невољу (кад не-махо боље) можемо и ми трпјети, док Бог да и боље, а хвала Богу користни смо својој цркви и народу. На њу одговори јасно на сва питања, да се и сам овај наш богословац у чуду нађе. Право, право, мој синко, при-дода му даље, и ти ли се нека тица кажем? Слушај ме, да ти и ово речем: одовде отиђу турски младићи у Цариград те се тамо уче по вишо година, и кад се врате амо и дођу напуњени своје религије, са својом познаношћу да могу све би изнова Турке потурчили, назидовајући и утврђивајући своје турковање. Али је у нас на жа-лост и у тој велика недаћа, јер сам у више прилика добро знашио, да многи неки наши младићи, кои иду по школама вишо година, кад се врате кућама, они ти дођу пуни кичељиве надмености, одма у првотач на-срну на своје родитеље и свештенике, не назнђивају у ијори, не да могу све би оборили за тиљи час, не-стидећи се свога безобразлука, сами не коле се Богу, непосте, ништа од своје религије не држо, ни вјерују, по само похваљујући се пред простјен и незлобнијем душама, вичући говоре: ја сам толико година учио то, и то, па шта је ово, шта ли то, и зашто ће оно? С такнијем пњоннијем раскошннијем и развратнијем поступа-њем, саблазњују прсте, слабо и безвредно душе, и тако одвлаче за собом у погнобију. О. Серафим овако бијаше љутит, кад би му се ко честн дотрнуо, и неби могао опућети, што му небн одговорнио, да би био и какав великаш.

Како је М. Житомислић близу Мостара три сата ода, тако је О. Мелотније Плавши често пута долазио к нама двојици, те би другда стајало с нама по 5 — 6 дана, а тако би ми нешто одлазили к њему у Манастир.

Пошто би се слетала нао тројица у једној ћелии, нај-
 првио би певали празничко катавасије, прелоћали и
 читали црквене књиге, и изражавали би оне ријечи,
 које по би могли разумјети, и после би се пронесе-
 ли, а занајвише ја и О. Медетис, јер он бијаше
 врло шалив и умио је много смјешне анекдоте при-
 чати; имадијаше и он прирекање, те би готово уза
 сваку ријеч говорио: вели, каже. вели, каже. У томе
 би казивали смјешне људе у Далмацији, као: попа
 Муждара, попа Маука, попа Стефана Видосављевића,
 фра Баћа и много друге; а много би пута водили раз-
 говоре о Архимандритима, Велићу и Богуповићу; ка-
 зивали би за Тодора Биљбићу, како има јасно грло и
 лијепо пјева у цркви: Много би пута уздасали за стра-
 дања Кирила Цвијетковића, Андрију Мичићића, Пуканора
 Кнежевића, и Макарију Вукадиновића и т. д.

Кад се је био О. Серафим закалуђерио, одма у-
 брзо понаљо га игуман за некакав посао у парохију,
 и пошто узлегне у кућу на што је шпао, угледа код
 ватре једну стару и смјешну бабу, која је била запре-
 ћали ного у врћ ценоо. Кад баба чује да су се нешто
 кућна челада узрујала говорећи: Добро си дошао и
 благосови отче!, зашита једну младу невесту: “Но-
 вјеста, ко је та дошао бопа?” одговори јој ова: Борис
 баба дошао нап онај злади духовник из нашега М.
 Житомислића што се онојадно покалуђерио. Баба: “а
 како су му наћели име јадна?” невеста: “Наћели су му
 име Серафим”. Баба: “А ћаволе отаде, та брже ти се
 боље засерафими. ¹⁾ Бог га посејека па да и он оди
 ружн жене. Невјеста: ипје бако, овај духовник, као
 онај старп Серафим што га ти знаш, већ овај изгледа
 прло добар свјештеник. “Баба: е. док се он тако млад
 одија засерафимио, пелои ми ти ништа зми казивати,

¹⁾ Баба је од жалева ђетшества позљавала неког Сери-
 фила Тапића у истоме Манастиру, кои је ружнио људе а су-
 вито жене, па в мислили, да само они ружн, које в име
 Серафим.

знал ја што у њему лежи: бона, кад је ту дошао бугарски уштан га, колико су ове године расјокли шљућори потровие поста, ¹⁾ ако још шљесу расјокли, а пу га јадна молите, да недећу ове године пуно, зашто је глад и јад. Ванетистину погоди нешто баба, јер је и он посла жестоко ружнио жене: за разговарање у цркви, за занесе, гатке и остала свака сувијерија.

Ако ми се допушта, сад ми треба овђе узгред, да продужим историју: „Почетак доласка грчкио владика у Херцеговину,“ коју сам започео и напечатнио у србско-далматинскомо Магазину за годину. 1848 види страну 169.

Аксентије дакле Митрополит родом Бугарин дошао је из Цариграда у Мостар 1. Апр. г. 1838. Он се одла по укрепу опреми и отиђе у Таслицу (Шеље), да одонуда започме широк глобити; подморанье поведе са собом О. Серафима, и држао га је тамо код себе до жртво јесени, и тада се једва овај измолио да се опет врати у Мостар.

Пошто ти се мало одморно запитан га: „како ти се допада овај наш крнарх (господоначелник),“? одговори ми: Имаш ли ти Јанјизио (тако би ме у шали звао) шта јасно вечери, јер сам жртван гладан? док се јакко утешим на њу ти вечерајући све непричати по реду. Пошто већ смо били напола вечерали почмо онда о владици називати: „Често сам пута ишао по селима с Јосифом владиком, а једанпут и с Прокосијем по свој епархији, и обонца су били прави Грци; и у свакоме селу, у највећој кући сјестили би се и ја с њима, али овај бугарски лончар ²⁾ никад ми не даде у

¹⁾ Баба је вјерела, да сваке године шљесу Петрови пости једилци, па је желила, да то казућери расјоцају као турски порез, некад мање и некад више.

²⁾ Свакога љоти долазе Бугари из његови отечества у Херцеговину то граде од гиле судоне, зато смо га сви звали: лончаром и њуларом.

кући са собом поћити, по ме шпѣрај те сам сво с
 коњушарина поћивао трпећи буво и дин. Морао сам
 спаку ноћ по покоћи уравити и код њега читати по-
 лупоштинцу 17. катизму још и друге три тога дана;
 и то све ваљало ми је до шестопесалја свршити, док
 још он није устао. У томо већ и он устаје из по-
 стельо и сваки пут чита сам панзует шестопесалјие,
 а ја іектеншю, на одја ти он започни по музици тру-
 біети сіедалне а ја лу припожажи. Пошто оно сврши,
 онда стани ја све редом читати каноне, а он ти зовно
 чпбукчнју и кафечнју, то лу један ложн ватру и при-
 ставља канду, а други лу пожаже, да се обуче, опаше,
 пишчешља и унию. Док ја сврши каноне, у томе и он
 већ сврши своје, на одја започни и остало одіутређе
 и часова са аватистом. Опо се све до зоро сврши; ¹⁾
 и ту се стои три дебела сапта. У вечер опет вечерља,
 мало попечернје о канонах Богородичних, и сво по
 неалтихн планіући стихиро и елано.

Кад оно већ стигли у Таслицу и уљегли у М.
 Троицу, ту опет јутром и вечером стајало сам пред
 његовијем столом држећи му октоих и мншнју и канон-
 нархншући лу; іест и велики постник и богомољца;
 што оно ербека пословица волн: никад га богомољца-
 іега а не умољннїега. Види се, да је и злопантило, јер
 казиваше ми онај његов Илиа ђак из Мал. Риљског, да
 на кога се јоданпут наљути, никад се неможе одљу-
 тити док му се страшно неослети; познао сам га још
 да је іаспреша, среброљубац, и свештеникоурац. По-
 глоби манастире, свештенике и вше народ: од свеште-
 ника узилъе на сваку кућу у његовој парохн по 5

¹⁾ Опако је чинио и у Мостару у својој Митрополніи
 10. година, а то све до спога одласка из Херцеговине, по уз
 часно посто саставио би и вечерњу с јутрењом, с девот катя-
 тизамн, и с часовнја сво заједно од 6. до 8. сапта спаки у
 Бога дан стајати оно на ногама, ја и О. Сервијим ми паміе-
 нице, држећи на рукама пред њим неки стари Трїод од 5. 6,
 она тежише.

гроша, и то он золо: Флотина (љубочестіе), као добродошлицо; годишњег батика (харача) узимље од свештеника на сваку кућу по 1. грош. Знах да су иза Јосифа владике остале виенчанице, што смо ни давали: од прве гроша 3 : 20. пара, од друге 7. а од треће 10 : 20. а сад је он и то повисіо, те узимље од прве гроша 8. од друге 16. а од треће 24. и тако што од шта купио се на сваком свештенику по велика го-
 лила новаца, које њеки нису му могли никако од једном платити; ако му је коп од њих све очистио, дао му је своју нову снџеліу, а стару му избуцао. Сиромашни свештеници, таслицуљски и приеносљски коп му пенладоше одма платити, сазва их све јодан дан у ма-
 нистр св. Троицу, на броју 12. и посла може те му набрате бреле штапа и донесоше флако ¹⁾, па их пведе пред цркву, а он сідео на сточић и запали де-
 белу чибучицу, па нареди, да све једви пои другога бије. Иза тога их све метне у гвожђа и тури па љубро (гној) међу коњо, да паре ноге неколико дана, и по-
 сље баца на њи пнату и афоризму, (проклетство и извржење од свештенства), а њове еноріе дадо о-
 ніем коп су му исплатили, да му по њима сабиріу све приходе. Од народа узимље вонгиу (покоћ), од нају-
 богіе сирота по 12. гроша; од средњіе кућа 25. — 50. гроша; а од прве руке 50. — 150. гроша, још сунише од иртвије коп су ња поярли психонридиу (душевни діо) и то је подуніе, и за ово оће од нају-
 богіе 25. — 50. гроша, а од средњіе и логуіе 50. — 150. гроша. Ђуди се јадни плачу и кукајући говоре:
 какви су ово јадп: дај диммицу годишњу, дај некогву проклету флотину, па најносље дај за иртве што су поярли, некакво араче, та нисемо пх ми побили, па да давамо за њих крвицу.

Он је повео са собом Ам-нашина гаваза Ар-

¹⁾ То су Турци узели од грчкога, флаанге, које по срб-
 ски значп: путали.

наута зяковца, па кои му побіегно, а он ти натурн за њим гавиза стојагом да га изпробниа.

Што потврђује игумане узимље им од 6. — 10.000. гроша. Узео је за једну цркву, што је освјештао 100. дуката. Попи некакве просте чобане, и пропале трговце, поучено и недостојне, и узимље им за рукоположење од 60. — 80. дуката, а за толико исто продаје им и нарохнје. Незнам, што ће паиносље и од нас бити!

Пошто владика Аксентије преборе сву епархију, и некол ціеле године дана дође у Мостар пуи пара, одна разашаље дарове по могоћнијех кућала, онниех кои ће му давати парусије: неколо дуванску ћесу, неколе дузу, неколо бројанице, бурлутице и т. д. И тада ти зађе по Мостару то у свакој кући свети водницу, те и од тога купиш прилично новаца.

Ипалн смо ми и трећег друга старог Ананију Перниовића, то ти сад владика одна привати нао о-фицјеро, и стано некати од нао филотиму на сваку кућу по 5. гроша, што на 800. грађанскије и сељанскије кућа чини 4.000 гроша; годишњи батик 700. гр.; а још је било и од виенчаница 300, сло у сво да му дало 5.000 гр. Ми му кажемо, да нехало никакко толпку гомилиу пара дати; он одговори љутико: Моја је жена епархија, и зато су све моје спорније, а да чил су бре ¹⁾ манастири већ опет моп? И док шње била друга, одна ми донесите 5.000. гроша, нећу вам јање ни цигле једне паро узети, па ћемо се посље за ваш одлазак разговарати, јер ми нијесто до сад ни били свештеници, ваљн нас изнова калуђерити, Грк сам ја ²⁾ и архијереј коноички из велике цркве бро, а шиссам чушави србеки калуђер као ми.

Тај исти дан звијнило и саставишо наро те му платишо. Тако исто је прошао с њиме и О. Мелетније Плавша.

¹⁾ Турски, бре. Грчки, поре. Славенски, уроде, А српски лудове.

²⁾ Он је наада говорније: Ми и мише.

Посље иза тога доведе нас и каже нам: Без хога шитања, да нежате ни у чини кућу отићи, на ни у саму вирош, док некажете у кога и зашто иђете; да нежате никога онојат ни укопат, док ми по плати моју пенхожиридију, од најмање сирото шител 30. — 50. гроша; кад сам овђе, ја ћу свакога виошавати. ¹⁾ од сваког младожење шител дукат и баклаву (сладку питу), а од невесте бошчалук (прообуку). Задушнице на гробију, вишо од пивница, и јаја пред васкресење, то је све моје, од тога ни узмете руке. — Била су масла над болеснием 5. гр. и кад би чуо да изашто узимљело паре, била би му жука, колико да му се тегли здравн зуб из главе; за то ми носило смејли казнати, да зову за масла, већ да се на прешу ко неповиди или крети діете: кад би се и то досило, шитао би, ко је то, па би узео тестер док би га нашао, и ако би му и одшта био дужан не би дао у онога отићи, док му не би најприме платио; а неби за то хајо, што хо узршиет без неповиеди и без крштења, као глупа душа.

Било је спрема мостарски народ заслепио е његовиен шарнеојством, или пошто виђоше непасићено његово среброљубство, а за највише што глоби и узномирива сирокашне жртве, на њега ни олади срце и од њега окренуше главе. Оно је било 1839. године, и кад он види, да су Мостарани противни његову насљју, строго заприети нама свјештеницима, ако неодржимо и непспуњавало његово наредбе, да ће нам бити у зао час; а он се спреми и отиђе у Таслицанску митрополију, да тамо живи, и сједио је тамо до 1843. год. и посље добавио је два протосићеза, те их слао, да му сабирају приходе по епархији.

У ово приеме његова баљоња у Таслицу, писало нам је преко својег протосићеза у два пута, два мол-

¹⁾ Оно му није носило за руком, јер у 10. година само је писчао четвртицу, зашто младожење носеу шћезе питако, да их он писчиши.

бена писма, да му из љубави звимамо О. Серафим и ја
једанпут 3.000. гр. а други пут 3000. а толико исто
и О. Мелетие Плавша, обећавајући, да ће пак свијел
вратити. Ми није смо смјели нио учинити, него опрези смо
му повце. За ово нам је послије писао, на мјесто по-
штеног враћања, да се ми сами наплаћујемо од пси-
хоиридија. И ово нам је сублизу код њега пропало,
јер одакле ће се наплаћити од сиромашније жртварни.
— Он је у 10. години свога стања у Херцеговини три
пут обилао сву епархију, иштући све једнако, као и
прве године своју помоћ, и тако је 1842. год. опет
започео на Таслице други пут, водећи са собом зло
турке, кои су везали, пењали и пребивали свештенике
и народ, док је опет стигао у Мостар, 1843. год. Од
како је дошао, док је отишао из Херцеговине, ја сам
му под порање у својим опанцима писао сва писма,
и преводио му патријаршеско свијетло са грчкога на
србски језик, за то ме је јако другачијем оком гледао
пог О. Серафим, и у злобном срцу обочи нас је
једнако држао, и настојао, да нас два и О. Мелетиа у
љубави раскине и растави, шта је чинио међу оста-
лима калуђерима и поповима, или код нас тронце узалуд
се трудити.

Пошто сад владика дође с нута, одма се опет на-
ћора на нас двојицу, те ти у једну суботу зашти у
зајам 3—4.000 гроша, а ми му упркоско одговоримо,
да нам није још ни прво вратио, него да прво плати,
па да се по друге поврати. Он се разљути, и тај пет
часе дозове клицару (црковњака), то му поручи, да му
у воштарици начини једну дугачку и дебелу свијету
од 3. оке песка, коју да држио у рукама по реду,
један дан О. Серафим, а ја други дан, на колу на
сред цркве окренувши се к њелу и његову столу, преко
све јутрење, литургије и вечерње. Овај пет дан, пошто
је ова свијета донешена у цркву, ми двојица нешће схо-
ни нићи у цркву, а народ видећи, да нас нема у цркви,
многи од првије људи сврате се у владике и заштију

га, какав је узрок, да нас двојице непа у цркви; а он ни рекне: Зовните их ни ни их питајте. Тада нас одозову те улегнемо дођу њих у владичињу одају, и вазлежо на сло редом како је и шта је било. Тада рекне владика: погледајте на своје црно кане, и на косе и на браде, то су ни закон и правила; јер сте ви црнокане сви мои мојци под мојом властју, и штогод њ наредим, треба оно да чините, и да вршите своју дужност. Ми обојица одговорихо: што смо досад могли, слушали смо, чинили услуге, и испуњавили дужности, и од сад овђе више неможемо никакво нићи ћемо, већ иђемо обојица заједно у М. Житомишлић, и ту ћемо радити, молити се Богу и чажити док и смрт за врат. Чујући ово Мостарци, замоле владикау говорити му: Господине! молимо те свиколци, да нам оставите ова два свештеника на миру, и кад ни ништо срце, нећ иду заједно у ниш М. Житомишлић; истина, Бог зна, ми њих перадо одауштамо, јер их неможемо прегорети ни заборавити и т. д. Чујући владика, да нас наши мостарци непа окитише, повуче се и украти, те нам рекне: Ово је сад лето, и ја полазим на војску с Али-пашом на Граово, да се бијемо с црногорекнијем владиком, за то се устрпите још до прољета, док се и ја у томе проишелим, какву ћемо приличну двојцу наћи на наше мјесто, јер није свак за Мостара. Народни прости људи држећи његове ласкаве рјечи за истину, гркну сви у једно грло: духовници молимо нас, немојте сад нићи у манетир, биће вријеме и од тога, останите опет за сад овђе. Ми немогући пароду на жао учинити, сагнемо раченила, и пристајемо на њову молбу. Владика се спреми и оде с Али-пашом на војску на Гранчарево у Корјениће према Граову, и ту су били до жртве јесени. Пошто се у Мостар вратио, никад није хтио с нама двојицом проговорити, све сло с њима служили заједно, читали и канонархисали му; његова писма и друго наредбе свршипали смо преко његовније чибукчија и кафеччија, а кад би га питали, да

некуд иђемо, напуо би главом да иђемо. Владика је пред изскресење подкријући нишао и нареднио у Та-слици, то му дођу на епитлу суботу два пола тасли-чанска, и он одма у вечер на вечерни нареди млађему попу Николи Кувови, то је поповао и у јутру на то-жину неђељу служнио божествену службу; а владика иза еванђелија у своје столу потегне написану син-ђелију и прочита на глас пред народом, у којој изјави, да је продло сву мостарску енорсију, кир попу Јову Шилку, и кир попу Николи Кувови, и кир попу Петру Чокорицу, (бившем тада изшем другу), и да му пи трои-ца ижају поштепо плаћати: батик, жирију и конаке од свију кућа, виенчаннице; психонирдије, и остали го-дишњи сав архиепископски приход; а о нази двоици по проговори црне ни бисе рјечи, колико да ниисело ни живи биш. Народ оста зачуђен и озлојеђен, и одма носево цркве наврви се пуна митрополија народа, свито се с владиком голорођи му: зашто си ти то сав без нас учинио, та ово је овђе Херцеговачка престолница; на и ми смо прии људи; падало би, да ми набирамо споменике, с копиом ћемо жирију жити, коо и со-пиом што смо биши жирији; и т. д. владика је овђе насето подоста праха у нос и букњала му је глава, али се опет није дао, већ је на нас износио свако-іако изишљотине, које ниисеу ичале основа. Наипосево народ га змолнио, да нос пушти, да иђемо слободно и заједно у Житомишлиће, али он никако није наждао заједно, но да О. Серафим иде у Житомишлиће, а ја да иђем у жој Манастир Завалу, да пак се може једном по једном на само лакше осветити. Људи видећи, да немогу код њога ништа свршити, разиђу се озлојеђени својим кућом.

Сјутри дан стигне прешна? књига Ам-лани Ризван-беговићу од његова сина Миралдија из Таслице, кој је тада изповидао неточном Херцеговчином, и он нише своје оцу, како је владика на силу дигнуо два пола из Таслице, и одазвао их у Мостар; народ плаче, да

ни је црква затворена, већ да се одна попови поврате на своје мјесто. Негд час Али-паша одазове владцику у полачу и запријети му, да иша одма оно попове пратити у Таслицу, да не стон црква затворена. Владцици се сад изнова забукти глава. — Тада бјаше у Мостару неки Јован Анђелопул Грк, зет Јосифа владике, кои је са својом женом и дјецом у митрополији заједно стајао са истнијем шуром, и управљао епархијом 20 година; пошто се је обогатио, и покуповао куће, дућане и винограде, пресеши се, пред полазком Јосифа владике у Цариград, у своје куће и поставио при трговци у Мостару; али до мало поклекна у пњању, те прилиеш се Али-пашин, и био му је у вијећу писар на србској језику све док је Али-паша погинуо у Бачкој-луци. — Владика, кад се вратио од Али-паше смућен, дозове себи на вечару онога Јована Анђелопула, кога у овом поћном вијећу замоли, да он као прии чошник склони народ одија сутра да нас ујело да ми двојица опет останемо на своје мјесту у Мостару, само с тијем додатком: да држио пред њим лавнаду у цркви, сваки по три пута, и то као за недонеу, што га не прва писмо послушали. Док је Јован у јутру сипао у дућан, упут је сазвао све црвјенце и предложио им владичину наміеру; они то једва црпје и дочекају и одма излоћу њих долете неколика к пашин, молехи да ми останемо опет по владичину начину и хоћењу. О. Серафим рекао им: е добро, ми ћемо некуштити народу жељу и држати по трипут ону велику свијећу, али упаятите, док је држило само по трипут, држаћемо је и после вазда док је он на епархији, јер то он оће само да палани и увуче. Тако је после и било, и држали смо је све док је отишао с епархије. Ми пристанаемо и останемо; а она два свештеника неги дан отићу у Таслицу.

У истој години владика се окупи с Јованом и буде му пиенчонин кун сину Анђелаћу, и тако му је и после био крштени кун првоуу ђетету. Владика је около

свадбе и крштења потрошио више од 15,000. гроша; а у такоме весељу зајмио је Јовану 30,000. Сад вла-
дika Аксентије измијући заплече од Јована код Анд-
наше, отиде и по трећи пут с гавазица по епархија да
сабра Филотиму: онда је чинио страшно пласње, глобнџо,
и робнџо, и пребијано свештенство и народ, по мана-
стирима пограбио неко љепше утвари и закладе; од
људи кои му ниесу плаши платити, пограбио их је из
кућа: пушке велике и мале, ножеве, токе, долма,
женске хаљине, котлове, сине, таве и кантаре. Једни-
пут у Требињу и у Понову, која му сега ниесу п-
жала платити, затворио их је цркве и допио у Мостар
од 9. црква 9. кључа, док су после саставили наро-
те одкупили своје кључе. Може се казати с једном рјечп,
да је тако у свакоме пиштало катерини пласко; јер је
сваки дан све товише пакостији излазио, и овако је
све бивало до 1847. године. И он је нећ сад јаснио,
да се је несео на врх своје залудно славе, али не-
(1847.) отице га несеоља; јер коју њим и његовином
куном Јованом пукине сирадљиви чвор и зинододеро се
страшна свадња, а то је било зато: наш стари Јосиф
владика, Јованов шура, о коме смо говорили у србско-
далматинском „Магазину“, за годину 1848. од стране
177—180. како га је Григорије ¹⁾ Патријарх још год.
1836. преласетио с Херцеговачке епархије на Димитри-
јадеку (володску) у Тесалија по наговору књаза Милоша
Обреновића; а после за неку уроту против велике
цркве, нести Григорије Патријарх прогнао је у заточења
в. Митрополита, свакога штокуд, и нестог Јосифа у свету
Атонску гору; али после пошто се је прохиеншио Гри-
горије, а настао Агтима (Цвијетко) Патријарх, опет је све

¹⁾ Овога је био Султан спринуо с патријаршеске столице,
по наговору Викторије краљице шведске, за узрок, што је пи-
сво посланицу на Јонско острове против неке јересп, која се
била упукала од некије протестанта; на сад год. 1867. опет од
Синода изабран нести Григорије за Василевског Патријарха, од
Султана помишан, што је на правди страдао!

ове Митрополита повратио из мјена заточења у Цариград, и дао им свакоме штође епархије, а Јосифу Охрид, престола светог Теофилакта; но Јосиф за његово и погодило људи рђаво поступање и владање није ни ту пуно прелена пробавио, пећ се на њега народ побунио, нићора га и оћера у Цариград. Јосиф је био промисити на 3. епархије; по канону цариградеко патријаршије, није могао узети четврту епархију, колико што ни човјек православни неможе узети 4. жене, а на прву епархију (ћо га оће) може се и више пута повратити. Сад Јосиф иаше у очајање, неимајући куд-камо, нише молбена писма своје староме пријатељу Али-паши Ризванбеговићу, да му поможе у невољи, а тако нише и свом зету Јовану, да настоји колико је више могуће код Али-паше и код народа, па да се опет поврати у Херцеговину. У томе је Јован одна Али-пашу окренуо за собом и подпирио жишке већу народом, да иичу на злуку владико Аксентија; то народ једва прије и дочека и почеше викат на владикау иза свога гласа говорити Али-пашин: да од Косова (битке косовеке) овакви створ па две ного није прешао у Херцеговину, као овај Аксентијо. Пошто је владика то разумио, одна је полетио по епархији, то су му игумни, свештеници и кнезови притискули печато на његово писмо управљено на Патријарха, које је кријући послао из Мостара у Цариград; али то дозна Али-паша, те брже боље натурнио татарима, кои писмо достигне и кријући врати га Али-пашин. Тада одна Али-паша с Јованом на цети начин тајно покупе све оне печато по епархији и пошаљу их за Јосифа владикау у Цариград. Владика Аксентије пошто ово разумије, неимајући куд-камо, прибави к себи О. Серафима и загрли га као највећег пријатеља, поради да се свијетје с њим, и тако један дан дозове к себи у митрополију све првиенце мостарске, извиди Ђ. кошта цркение Фермана и везирскије бурунџија и важе им: “Оне им је сенето (тврђаве) дао мој злосрећни раскуп Јован Аићелонул.

проклетн грк. ¹⁾ које је био Јосиф његов шура добишио за своју корист, кадгођ оће, да може с пљма пројие- њпват манастирске игумно, ирне днзат, на нн узети глобу, а новнјем опет продавати игуманства; и штогођ саз учинио за манастирина, овоштештву и народу, а заинаише вапнјем духовннцнма: Серафиму и Јоани- кнју, све је то било из Јованове главе, кои то је на то нанећао. Ево ол сад неће тога бивати. Тада потегне оно тврђнве, те их избуца и на мало комадиће пстн- рннта, на их тури у ватру те се спапуњају. Изд тога до 3—4. дана, што је било 7. Јан. 1848. године на собор св. Јована крститеља, на само Јованово крсно нмо, и другнје кршњака, што их нма у Мостару преко 140. кућа, сакунн се снлни народ у цркви и около цркве; а владика Аксентнју оделужи божештвену службу, на изл спанђелннн изађе на дверн, држећи у рукама ужежоне трикнре и днжнре, и ту страшно прокупо свога куна Јованн са спом његовом кућом и радњом. Овдн му Јован одговри: све си ти то учинио, и свену си мене крнп, и удри сад гасн ватру са снагом. П одма Јован отолон изиђе из цркве и полети плачући к Али- пашн, на сараје, казавши му преко шача, како је вла- дпка некн дан подерао царске фержане и везирске бујрунтнје, и како га је данас на његово крсно нмо у цркви пред народом проклео. Ту га Али-паша утнени: пебои се Јоване, неслуша Бог онакове пољнмљеннке; и проклећено и ми њега и још га прогнпн у заточење, и одма ћу сад ншат у девет (Правнтельство), да ук- олдн цар патрику, да днсно из Херцеговнне Аксентннн мнтрополнта, кои је усррднју сву Херцеговнну, а на његово мнесто, да пошаље нашег старог Јосифа мнтро- полнта. Тако је то Али-паша и учинио. Он нза тога 17. Јан. у савнуће, пошаље Али-паша својеручно писмо

---

¹⁾ Кад је био у љубавн с Јованом, све би говорио: мн Грци, а проклетн Србнн, и пошто се свадно с Јованом, гово- рнју је: мн једнн Србнн, а проклетн Грци.

на србској језику. владници у митрополију. у које му
ишло овако :

“Од лоне Галии непобјединог Али-паше Ризван-
беговића везира херцеговачког, теби митрополиту Ак-
сентије, и по томе одма се спрема, узми твоје коње
и коње на хајдо јашин у манастир Житоминлић чека те
мој Туран-ага на хаџинској софи ¹⁾, кон ћо те пра-
тити до манастира, и подај му оно 100. дуката који
си узео у Црквџана за ону цркву, па да се врате
паре оној фукари (спромасиња), и тамо сједи у мана-
стиру док дође леши одговор из Стамбола, и што буде
око тебе трошка, плати све игумену Мелентију, и да
си здраво. —

Тад се владика пренане, бојећи се, да га Али-
паша не мушкета за царско фермане и везирско буј-
рунтње, што их је подерао и обезчестио; те ти одна
дозова к себи нас двоциу, и стане нап хучући преко
плача говорити: Брате господине Серафиме, ја сам се
од страха изгубио, већ молим те хајде са мном у М.
Житоминлиће, да ме ти и Г. Мелентије разговарате за не-
колико дана; а ти брате мир Јоаникије, молим те, пре-
ниши све покућство, па ми пошљи наслов у манастир;
и узми ову ћесу у којој је 1001. дукат и однеси је
у твоју ћелшу; а остале су ми бјеле паре пребројене,
пожеш их и ти опет пребројити, и пуна су ова два
ковчега (показујући ми рукој на њи), и ево узми кључо
од њи, и дај ми написани признацицу, да су ове паре
код тебе, и нека по њој посвједочи г. Серафим; па
ако би ме из манастира послали другјим путем жива
у Цариград а да се не вратиш у Мостар, онда одклен
и по коме ти пошљем пету признацицу, ономе ћеш
својоје ствари и паре предати у руке. Док сам ја
написао признацицу у томе су већ били и коњи при-

¹⁾ Накрми Мостара од јужне стране на путу житоминлић-
ком најчешће издигнуто четвороугаоно мјесто, ће иза њају турски
хрипе (воковани) кад појазе на ћабу.

прављени, то одма уздигну на њи, и О. Серафим од-
прати га у м. Житомишлић, и тако се је с њим бавио
до чисто еријде, па се је већ тада вратио у Мостар.
Али-паша писмо је Султану, да је Аксентије владика
поасенио (поблеснио), те је подерао ферзано и бујрун-
тију и обезчестио царско и везиреке образе и сувитне
проклео Јована Лиђелопула са свом кућом, да је у
томе главодужан, ни да га је зато прогнао у м. Жи-
томишлић. Ово је Султан доставио Патријарху, и на-
редио му, да свакако дигне с епархије Аксентија, а
на његово мјесто опет да пошаље Јосифа. То тако Патри-
јарх и учини: Аксентија определи на епархију Велеску,
а Јосифа у Херцеговину.

Иза тога на цвјети стигне писмо од Патријарха
Антима Аксентију владика у м. Житомишлић, а та-
ко пото из Девлета Али-пашин, да се ипа Аксентије
одма вратит у Мостар и ту да чека ексарха, ког ће
доћи пон да га поди; и тако се прати Аксентије у
Мостар лицем на велики помоћољник. Истог је већ и
ексарх Јерономах Константи стигао у Мостар на
свјетлу еријду, ког је имао народбу од патријарха, да
владика служи божествену службу, да благослови народ,
и да се опрости са сваким, и у исто време да дигне
проклетство с Јована, па да и њему опрости. То је
Аксентије и учинио на тојину нећељу; изи еванђелија
је опростио свакоме и од сваког некао опростење,
а тако је опростио и Јовану; а у исти час ексарх је
из архијеројског пријестола прочитао народу патријар-
шеску саборну посланицу на грчком језику, а ја сам
опет његу прочитао ербеки, у којој је доказано, да
велика црква прешта Аксентија иптрополита на Ве-
леску епархију, а у Херцеговину опет убрзо долази
стари Јосиф, кога познајете. Тада се Аксентије опреми
и пође с ексархом из Мостара 27. Апри. 1848. године
оћери пара и свога покућства 15 тоvara у Велес.
Овај пије много година провео ни у Велесу, већ је
дигнут и отолои: и кад се заочела Бугарека распра

с фанаријотина, онда је и Аксентије у Цариграду пребіогао на бугарску страну, к Царноу бугарокомо влидици. Софроніо патријарх ову обонцу прогна у заточене. Царноца даље у исток, а Аксентија на једно мјесто у цети Цариград, гдје разболи се на смрт; тад му је патријарх више пута из синода слао митрополите, те су га савітовали, да се покаје и пољри с великом црквом, он им на послѣ одговори, да он с фанаријотима олога свіота нежа мира, већ да ће се он с патријархом судити пред Христом, на втором пришествіу за бугарску ствар. — И тако се сконча у почетку 1867. године. —

По вранима се крју и до данас хришћанско ђевојке као и турске, и зато су се у Мостару по кућама наређивале неповіеди; а тако су се све по кућама и ђоца крштавала, вјенчавали се, помени за урле на трећој и седмој вечери читали се, и зато смо ја и О. Серафим ијали доста труда, док смо све ово окренули да се у цркви свршује у своје прописано вріеме. О. Серафим описно је свој манастир Житомишлић, и напечато чланак у ербеко-далматинској Магазину за г. 1846. Пошто је тај чланок у Магазину из књигочачатъ дошао, његови пријатељи радо су га читали и похваљивали, говорећи: Да и ово нешто ліпо видјо од нашега духовника Серафима; он им је сміући се одговарао: ја не сам ово написао да се покажем ербеки списатељ, по само зато, да пробудим мога друга Памучину, нек му се усади, на да се дати срца и жаље по Херцеговини народно цвиоће: јер жатви убо многа за њега, а діелателеј жо мало. И од то доби занета не је пробудіо, те сам све оне моје чланке трудећи се састављао, и у ербеко-далматинскиј Магазини напечатано.

Пошто је већ био Аксентије отишао, онда О. Серафим стано мени говорити: Брате, једна біеда свило се с врата, а сво друга гора и тежа оће до се на-товари, стари и презадужени Јосиф већ долази: ко ће

како по нешто пара, што сво оу свога загодану
 Акентио, мисли, да немо му се уконтити, а сво и-
 ва ижеко у м. Житомитини, он није зговитио као
 на вав том ода, једна му се молико, појави пунти
 ваља му по приходе обичају јати по добру епитију.
 на вав том ода, једна му се молико, појави пунти
 ваља му по приходе обичају јати по добру епитију.
 како по нешто пара, што сво оу свога загодану
 Акентио, мисли, да немо му се уконтити, а сво и-
 ва ижеко у м. Житомитини, он није зговитио као
 на вав том ода, једна му се молико, појави пунти
 ваља му по приходе обичају јати по добру епитију.

сав елико терити праху и трати проху? Истини,
 ваља му по приходе обичају јати по добру епитију.
 на вав том ода, једна му се молико, појави пунти
 ваља му по приходе обичају јати по добру епитију.
 како по нешто пара, што сво оу свога загодану
 Акентио, мисли, да немо му се уконтити, а сво и-
 ва ижеко у м. Житомитини, он није зговитио као
 на вав том ода, једна му се молико, појави пунти
 ваља му по приходе обичају јати по добру епитију.
 како по нешто пара, што сво оу свога загодану
 Акентио, мисли, да немо му се уконтити, а сво и-
 ва ижеко у м. Житомитини, он није зговитио као
 на вав том ода, једна му се молико, појави пунти
 ваља му по приходе обичају јати по добру епитију.

бишло дванут своју синархију Аксиентинијем трагом, и од манастира, свештоштва и народа награбио силне новце, али онот није могао свога великога дуга облакшати, јер му је у Цариграду расла ово лихва на лихву на 100. гроша 18. на годињу. Серафим нагубивши надање за одлазак у н. Житомишчиће, обузвју га несм. охрзне му и ови свиот, те тако обдани и обноћ највише се молио Богу. Мелетије Плавша настојатељ Житомиштински обоми у манастиру, отоку му ного, и након 4. месеца од исте болести умре 4. Јануар. 1853. год. Владика пошаље од своје стране О. Серафима и 4. из Мостара надзиратеља манастирска, кои му препишу сво имање и укопају га у манастиру више олтара. Сад О. Серафим врати се у Мостар пуи жалости за својем отечествеником и врлијем пријатељом, и на прољеће у Мају месецу, породи му се у тијелу некакав потрес; стане му тутњети у ушима, и клоно му десна рука, с којом није могао дожице кустила дошнети ни узети пера близу два месеца дана. Онда се препане од сирти, и похити, те оне своје новце тајно подіели по црквама и сиротина; које је назда штеднио за своју старост, и корнет народу, говорећи: волим их за живота својом руком подіелити, нег да их после моје сирти грабе недостојно шаке. Тада је подіелио около 30.000 гроша, а оставио је код себе само од 5 — 6.000. гроша као за укопи. Истога љета од месеца Јуліа престане му у ушима она тутњавина и побоље утврди му се десна рука: ја сам му гопораіо, да отиђе на киселу воду, да се прочисти, па после да метне шіавине, да би му извадило неколико труде крви: он ми на то одговорио: како сам ја се познао, шіесам брата нигда никаково љекарније пио, ниги сам пуштао крви, па нећу ни сад под старост, баш што Бог да. Месеца Окт. прии дан у четвртак, умре један хришћанин, коју је требало служити засобице четрдесинцу, и О. Серафим узме прву челу, те започне своју седмицу у четвртак и: покров; а тако је и сјутрини дан у петак: служнио божествену, али на

освіт суботе, код іе жислію устайнт да очита келіско
правило, да се приготови за службу, напенада ударн
га притиск сиртне каплю у сву ліеву страну, одна из-
губн вид и зажме очн, а завалію іе и іезиком, да му
се врлю лало могло разуліетн. Іа упут добавия два
наібоља ліечника воішчкн, кон су му трипут пуштавали
крв, и настоіали да му попрате живот, али све било
узалуд; іер 4. Октов. у неђељу на 3. сата пред ноћ
пресели се у віечност! Сіутри дан у понеђељник скупо
се сви хришћани хостареки, пладка и свештеници кон
сло се онда десити, такођер и сви чиновници пз ау-
стринстрог консулата, сироведено га у цркву са освіт-
љеном парадом, и ту га опонно по обреду монашеско-
му; народ іе преко свега опіела плакао и уздисао за
своіем добріем духовником Серафімом. Оваі сло га
дан саранили у гроб према олтару с ліеве стране хо-
старске цркве; народ му іе послє до неколика місяца
ліено оклопнію гроб; метнута іе іедна плоча по свелу
гробу, а друга плоча му под главою, посередрїеде оло
плочо изрезан іе крет са овия надписом І. П. Ц. І. —
М. А. Р. В. (міесто, лобноіе, раі биет).

Около крета по плочн ліено жисліски написан іо
оваі надпис: Здѣ лежитъ рабъ Божій Іеродонахъ Се-
рафімъ Шолая, рожденъ во Далмаціи отъ православныхъ
родители пѣ лѣто отъ Христа 1800. Бывшій причотникъ
Монастыря Житомишскаго; священодѣйствова во хостар-
ской церкви, непрелѣнно 26. лѣти; поживе всѣхъ лѣтъ 53.
преставился пѣ лѣто 1853. Мѣся Октоврїа 4. день.

Пожаждь ему Господи вѣчную память и блаженный
покой.

У наікраћех саставку, сво сврших животнше мог
позаборабльеног друга, покойног отца Серафіма Шоліе.
Бог му душу простнїо!

Іоаннкіи Шамучина
Архимандрит.